

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2015. gada 12. martā

lietā Nr. 2014-23-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis, Uldis Ķinis, Gunārs Kusiņš, Sanita Osipova un Ineta Ziemele,

pēc Gata Krasovska konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2015. gada 10. februārī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Civilprocesa likuma 363.⁸ panta astotās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim), ciktāl tā attiecas uz maksātnespējas administratora tiesībām pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru administrators tiek atcelts no maksātnespējas procesa, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 1998. gada 14. oktobrī pieņēma Civilprocesa likumu (turpmāk arī – CPL), kas stājās spēkā 1999. gada 1. martā.

Kārtību, kādā tiesa izskata sūdzību par maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) rīcību, laikā no 1999. gada 1. marta līdz 2007. gada 31. decembrim reglamentēja CPL 360. pants. Savukārt šā likuma 362. pants noteica kārtību, kādā pieņemams lēmums par administratora atkāpšanos vai viņa atcelšanu.

1.1. Ar 2007. gada 1. novembra likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2008. gada 1. janvārī, Saeima pieņēma CPL 46.¹ nodaļu par juridiskās personas maksātnespējas procesa lietām. Minētajā nodaļā tika ietverts CPL 363.⁸ pants. Tas reglamentēja jautājumus, kas tiesai izlemjami pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šā panta astotā daļa noteica:

„Tiesas lēmums par pieteikuma un sūdzības izskatīšanu nav pārsūdzams, izņemot gadījumu, kad tiesa pieņem lēmumu par nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanu un maksātnespējas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā. Apelācijas instances tiesas lēmums par nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanu un maksātnespējas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā nav pārsūdzams.”

1.2. Ar Saeimā 2008. gada 22. maijā pieņemto likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2008. gada 25. jūnijā, CPL 363.⁸ panta astotā daļa tika izteikta jaunā redakcijā:

„Tiesas lēmums par pieteikuma un sūdzības izskatīšanu nav pārsūdzams, izņemot gadījumu, kad tiesa pieņem lēmumu par nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanu un maksātnespējas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā. Pārsūdzams ir arī tāds lēmums, ar kuru noraidīts pieteikums par nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanu un maksātnespējas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā, kā arī lēmums, ar kuru tiesa atzinusi izsoli par spēkā neesošu. Apelācijas instances tiesas lēmums jautājumos par nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanu un maksātnespējas atzīmes dzēšanu zemesgrāmatā nav pārsūdzams.”

Tiesību norma šādā redakcijā bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim.

1.3. Saeima 2010. gada 30. septembrī pieņēma likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī. Ar šo likumu CPL 46.¹ nodaļa tika izteikta jaunā redakcijā. Šajā nodaļā ietvertais CPL 363.¹⁴ pants reglamentē jautājumus, kas tiesai izlemjami pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Saskaņā ar CPL 363.¹⁴ panta divpadsmito daļu tiesas lēmums par pieteikuma vai sūdzības izskatīšanu nav pārsūdzams.

Vienlaikus ar minētajiem grozījumiem Civilprocesa likuma pārejas noteikumi tika papildināti ar 46. punktu šādā redakcijā:

„Tiesiskās aizsardzības procesam, ārpus tiesiskās aizsardzības procesam, juridiskās personas maksātnespējas procesam, kā arī fiziskās personas maksātnespējas procesam, kas uzsākts līdz 2010. gada 31. oktobrim,

piemēro šā likuma 46., 46.¹ un 46.² nodaļu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim, un pārejas noteikumu 42. punktu.”

1.4. Saeima ar 2012. gada 21. jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2012. gada 1. jūlijā, CPL 363.¹⁴ panta divpadsmito daļu papildināja ar tekstu šādā redakcijā:

„Tiesas lēmums par administratora atcelšanu uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7. punkta pamata ir pārsūdzams, iesniedzot blakus sūdzību. Šo blakus sūdzību apgabaltiesa izskata 15 dienu laikā.”

Savukārt Civilprocesa likuma pārejas noteikumi tika papildināti ar 57. punktu šādā redakcijā:

„Administrators, kuru tiesa ar lēmumu ir atcēlusi no viņa pienākumu pildīšanas laika posmā no 2010. gada 1. novembra līdz 2012. gada 1. jūlijam uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 7. punkta pamata, šo tiesas lēmumu var pārsūdzēt šā likuma 341.⁸ panta septītajā daļā, 363.¹⁴ panta divpadsmitajā daļā vai 363.²⁸ panta devītajā daļā noteiktajā kārtībā līdz 2012. gada 11. jūlijam. Apgabaltiesas lēmums nav pamats administratora atjaunošanai maksātnespējas procesā vai tiesiskās aizsardzības procesā, no kura viņš tika atcelts.”

2. Pieteikuma iesniedzējs – **Gatis Krasovskis** (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka CPL 363.⁸ panta astotā daļa (redakcijā, kas bija spēkā no 2008. gada 25. jūnija līdz 2010. gada 31. oktobrim), ciktāl tā attiecas uz administratora tiesībām pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru administrators tiek atcelts no maksātnespējas procesa, (turpmāk – apstrīdētā norma) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. pantam, un attiecībā uz viņu lūdz apstrīdēto normu atzīt par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža.

2.1. Pieteikuma iesniedzējam ka CPL 363.⁸ panta astotā daļa (redakcijā, kas bija spēkā no 2008. gada 25. jūnija līdz 2010. gada 31. oktobrim) piemērota divos juridiskās personas maksātnespējas procesos, kas uzsākti līdz 2010. gada 31. oktobrim. Pieteikuma iesniedzējs atcelts no administratora pienākumu pildīšanas ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013. gada 29. novembra lēmumu un ar Aizkraukles rajona tiesas 2014. gada 18. februāra lēmumu. Abi tiesas lēmumi nav pārsūdzami.

Savukārt ar Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas (turpmāk – Administratoru asociācija) 2014. gada 20. maija

lēmumu izbeigta Pieteikuma iesniedzēja administratora sertifikāta darbība. Minētajā lēmumā esot norādīts, ka pēdējo divu sertifikāta darbības gadu laikā Maksātnespējas administrācija un tiesa Pieteikuma iesniedzēja darbībā vairākkārt konstatējusi maksātnespēju regulējošu normatīvo aktu pārkāpumus, tostarp viņš divas reizes atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesos.

2.2. Pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārumu radot normatīvais regulējums, kas liedz pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru viņš atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā. Tādējādi tiekot aizskartas Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu.

Atceļot administratoru no maksātnespējas procesa, viņam tiekot piemēroti soda punkti, kas varot tikt dzēsti, ja administrators apmeklē maksas kvalifikācijas pilnveides pasākumus. Ja tiesa pieņem divus lēmumus par administratora atcelšanu no diviem dažādiem maksātnespējas procesiem vienā sertifikāta atestācijas periodā, tad šo lēmumu sekas esot administratora sertifikāta darbības izbeigšana.

Administratoru asociācijas lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu Pieteikuma iesniedzējs esot apstrīdējis Maksātnespējas administrācijā. Tomēr Administratoru asociācijas lēmuma apstrīdēšana neatceļot tā izpildi un spēkā esamību. Turklāt tā atcelšanas gadījumā Pieteikuma iesniedzēja sertifikāta termiņš tik un tā būtu beidzies, jo bijis noteikts līdz 2014. gada 28. maijam.

2.3. Tiesa varot atcelt administratoru no pienākumu pildīšanas konkrētā maksātnespējas procesā arī pēc savas iniciatīvas, ja tā, izskatot pieteikumu vai sūdzību, konstatē, ka administrators neievēro normatīvo aktu prasības vai nepilda tiesas nolēmumu. Minētajam tiesas lēmumam pēc būtības esot sodošs raksturs, tāpēc apstrīdētā norma liedzot efektīvi īstenot tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka šāds tiesas lēmums nav objektīvs. Tiesa neizspriežot administratora atcelšanas jautājumu pēc būtības. Turklāt tiesa par šāda lēmuma pieņemšanas iespējamību administratoru iepriekš neinformējot. Līdz ar to administratoram neesot pietiekamas iespējas aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses.

2.4. Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu. Tā kā šis ierobežojums pēc būtības liedzot indivīdam tiesības uz taisnīgu tiesu, tam nevarot būt leģitīms mērķis.

Likumdevējs neesot izvērtējis visus iespējamus lēmumus, kurus CPL 363.⁸ panta ietvaros nevar pārsūdzēt, kā arī to iespējamās sekas. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar apstrīdētajā normā noteikto pamattiesību ierobežojumu tiek jo īpaši ierobežotas administratora tiesības. Proti, administrators, kuru tiesa atceļ no pienākumu pildīšanas konkrētā maksātnespējas procesā, esot vienīgā persona, kuras intereses tiekot būtiski aizskartas un kurai netiekot nodrošināta iespēja savas tiesības aizstāvēt. Arī labums, ko sabiedrība gūstot no administratora pamattiesību ierobežojuma, esot mazāks par zaudējumiem, kas tiekot nodarīti Pieteikuma iesniedzēja tiesībām un likumiskajām interesēm.

Pēc Pieteikuma iesniedzēja domām, neesot racionāla pamata tam, ka attiecībā uz maksātnespējas procesiem, kas uzsākti līdz 2010. gada 1. novembrim, likumdevējs nav paredzējis iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumu par administratora atcelšanu, turpretī attiecībā uz maksātnespējas procesiem, kas uzsākti pēc 2010. gada 1. novembra, šāda pārsūdzības iespēja pastāv.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. pantam, un lūdz izbeigt tiesvedību lietā, jo Maksātnespējas likuma 175. panta trešā daļa un Administratīvā procesa likums (turpmāk arī – APL) paredzot efektīvus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Pieteikuma iesniedzējs tos vēl neesot izsmēlis.

3.1. Pieteikuma iesniedzēja administratora sertifikāta darbība tikusi izbeigta, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 17. panta otro daļu. Tā nosakot, ka lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu var pieņemt, ja pēdējo divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā tiesa par normatīvo aktu pārkāpumiem ir divas reizes atcēlusi administratoru no viņa pienākumu pildīšanas.

Atšķirībā no Satversmes tiesas lietā Nr. 2012-08-01 vērtētās situācijas, kurā administratora sertifikāta darbība tika izbeigta, pamatojoties uz Administratoru asociācijas obligātu administratīvo aktu par sertifikāta darbības izbeigšanu, izskatāmajā lietā Administratoru asociācijas lēmums esot izdošanas izvēles administratīvs akts. Tātad Administratoru asociācijai esot rīcības brīvība izlemt, vai konkrētajā situācijā nepieciešams izbeigt administratora sertifikāta darbību.

3.2. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 175. panta trešo daļu Administratoru asociācijas administratīvos aktus par sertifikāta darbības izbeigšanu varot apstrīdēt Maksātnespējas administrācijā. Savukārt Maksātnespējas administrācijas lēmums esot pārsūdzams tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā vispārējā kārtībā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējam esot iespējams administratīvā procesa ietvaros pārbaudīt, vai Administratoru asociācijas lēmums izbeigt administratora sertifikāta darbību ir tiesisks un lietderīgs. Pieteikuma iesniedzējs esot izmantojis Maksātnespējas likuma 175. panta trešajā daļā paredzētās tiesības un apstrīdējis lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu Maksātnespējas administrācijā.

3.3. Saeima pauž viedokli, ka būtībā Pieteikuma iesniedzējs vērsies ar pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā tādēļ, lai panāktu sev vēl labvēlīgākus procesuālos nosacījumus. Proti, lai tiktu paredzēta iespēja iesniegt blakus sūdzību par tiesas lēmumu, ar kuru persona atcelta no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā. Pēc Saeimas ieskata, no Satversmes 92. panta pirmā teikuma neizriet personas subjektīvās tiesības prasīt, lai tiktu nodrošināts tai vēlams pārsūdzības modelis.

Satversmes 92. panta pirmā teikuma prasības attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju esot izpildītas, jo izdots izdošanas izvēles administratīvais akts. Saeima norāda, ka Pieteikuma iesniedzēja tiesības aizskar nevis tiesas lēmumi, ar kuriem viņš atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesos, bet gan Administratoru asociācijas lēmums izbeigt viņa administratora sertifikāta darbību.

4. Pieaicinātā persona – **Tieslietu ministrija** – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. pantam. Apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums esot attaisnojams un samērīgs ar tā mērķi. Maksātnespējas procesa un tajā iesaistīto personu intereses esot vērtējamas augstāk par negatīvajām sekām, ko administratoram var radīt apstrīdētā norma.

No Maksātnespējas likuma 17. panta otrās daļas redakcijas izstrādes gaitas Saeimā varot secināt, ka lēmums par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu ir apzināti noteikts par izdošanas izvēles administratīvo aktu. Pieņemot šādu lēmumu, tiekot izvērtēti lietas faktiskie apstākļi un ievēroti lietderības apsvērumi.

Ar lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu tiekot būtiski ierobežotas administratora tiesības, proti, tiesības uz profesionālās

darbības veikšanu. Minēto lēmumu viņš varot apstrīdēt Maksātnespējas administrācijā, bet Maksātnespējas administrācijas lēmumu – pārsūdzēt tiesā administratīvā procesa kārtībā. Savukārt tiesas lēmums par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa pēc savas juridiskās dabas esot starplēmums. Tāpēc tā tiesiskums esot jāpārbauda, izvērtējot galīgā lēmuma tiesiskumu.

5. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

5.1. Ar 2012. gada 21. jūnija likumu “Grozījumi Civilprocesa likumā” Saeima esot paredzējusi iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru administrators tiek atcelts no maksātnespējas procesa. Minētā lēmuma pārsūdzības iespēja pastāvēt attiecībā uz maksātnespējas procesiem, kas uzsākti pēc 2010. gada 1. novembra. Taču attiecībā uz maksātnespējas procesiem, kas uzsākti līdz 2010. gada 1. novembrim, pārsūdzības tiesību neesot. Tādējādi likumdevējs ar šādu atšķirīgu normatīvo regulējumu būtībā esot saglabājis ierobežojumu, kuru pats jau atzinis par nesamērīgu un atcēlis attiecībā uz noteiktiem maksātnespējas procesiem.

5.2. Apstrīdētā norma neparedzot administratora tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru viņš tiek atcelts no savu pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā. Šādam pamattiesību ierobežojumam neesot leģitīma mērķa. Nedz likumprojekta anotācijā, nedz Saeimas atbildes rakstā neesot norādīti iemesli, kādēļ nepieciešams saglabāt atšķirības procesuālajā kārtībā, kas attiecas uz tādu tiesas lēmumu pārsūdzību, ar kuriem administrators atcelts no maksātnespējas procesa.

5.3. Maksātnespējas likums un APL administratoram paredzot plašas procesuālās garantijas administratīvajā procesā, kura ietvaros varot pārbaudīt, vai Administratoru asociācijas lēmums izbeigt administratora sertifikāta darbību ir tiesisks un lietderīgs. Administratoram esot iespēja administratīvajā procesā norādīt apsvērumus, kuru dēļ, viņaprāt, tiesas lēmums par administratora atcelšanu no pienākumu pildīšanas uzskatāms par tādu, kas pieļāva personas pamattiesību ierobežojumu vai būtiskus procesuālos pārkāpumus. Savukārt tiesai esot jāvērtē, vai šie apsvērumi ir būtiski.

6. Pieaicinātā persona – **Maksātnespējas administrācija** – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. pantam.

6.1. Apstrīdētajā normā noteiktajam pamattiesību ierobežojumam esot leģitīms mērķis – citu personu tiesību aizsardzība un visas sabiedrības labklājība. Tā izpaužoties kā administratora prettiesiskas un nepamatotas rīcības efektīva tūlītēja konstatēšana ar spēkā stājušos nolēmumu, kurā ietverts tiesas dotais šādas rīcības vērtējums. Lai nodrošinātu maksātnespējas procesa nepārtrauktību un Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanu, atceltā administratora vietā tiek iecelts jauns administrators. Paralēla tiesvedība par lēmumu, ar kuru iepriekšējais administrators atcelts no pienākumu pildīšanas, radītu šaubas par konkrētā maksātnespējas procesa norises likumību un apdraudētu ne vien šā procesa efektivitāti, bet arī tā mērķu sasniegšanu.

6.2. Ja tiesa ir pieņēmusi CPL 363.⁸ panta astotajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā no 2008. gada 25. jūnija līdz 2010. gada 31. oktobrim)ietvērto lēmumu, Administratoru asociācijai neesot pienākuma izdot administratīvo aktu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu.

Sekas, kas izriet no tiesas lēmuma par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa, neesot atzīstamas par tādām, kas dotu pamatu secinājumam, ka šā lēmuma pārsūdzības mehānisma neesamība neatbilst Satversmes 92. pantam. Regulējums, kas liedz pārsūdzēt minēto tiesas lēmumu, esot attaisnojams un samērīgs ar tā mērķi. Pēc Maksātnespējas administrācijas ieskata, maksātnespējas procesa mērķa sasniegšana un tajā iesaistīto personu interešu ievērošana ir vērtējama augstāk par negatīvajām sekām, ko apstrīdētā norma var radīt administratoram.

6.3. Pieteikumu par administratora atcelšanu sakarā ar konkrētā maksātnespējas procesā pieļautiem pārkāpumiem tiesa izskatot pēc būtības. Tā vērtējot faktiskos apstākļus un pierādījumus, uz kuru pamata iespējams konstatēt normatīvo aktu pārkāpumus. Atceļot administratoru no pienākumu pildīšanas, tiek izbeigti viņa pienākumi tikai konkrētajā maksātnespējas procesā. Tomēr šādam tiesas lēmumam nepiemīt galīgo seku iestāšanās pazīmes.

Ar tiesas lēmumu par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa rodoties tādas tiesiskās sekas, kuras daļēji iespējams novērst ar kvalifikācijas pilnveidi. Taču šāda lēmuma tiesiskās sekas neesot līdzvērtīgas tām sekām, kādas varētu rasties, ja Administratoru asociācija pieņemtu izdošanas izvēles

administratīvo aktu – lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu.

6.4. Iespēja apstrīdēt Administratoru asociācijas lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu nodrošinot personai Satversmes 92. pantā noteikto pamattiesību ievērošanu. Augstāka iestāde esot tiesīga atcelt lēmumu par sertifikāta darbības izbeigšanu arī gadījumos, kad tiesas lēmums par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa ir pamatots un spēkā esošs.

Administratoru asociācijai neesot obligāta pienākuma pieņemt lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu gadījumā, kad administrators atcelts no maksātnespējas procesa. Ja tiktu atcelts Administratoru asociācijas lēmums par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu, tad būtu pamats atjaunot administratora sertifikātu.

7. Pieaicinātā persona – **biedrība „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija”** – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. pantam.

7.1. Apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot nodrošināt ātru un efektīvu maksātnespējas procesu. Taču šādam mērķim apstrīdētā norma būtu piemērota tikai tad, ja pārsūdzības iespējas liegšana būtiski saīsinātu tiesvedības laiku.

Likumdevējs neesot izvērtējis negatīvās sekas, ko var radīt tiesas lēmums, ar kuru administrators tiek atcelts no maksātnespējas procesa. Turklāt administratoram līdz 2010. gada 1. novembrim uzsāktajos maksātnespējas procesos neesot paredzēti efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi.

7.2. Lēmums par administratora atcelšanu no konkrētā maksātnespējas procesa esot procesuāls lēmums, taču tas neesot lēmums, kas pieņemts, lietu izskatot pēc būtības.

Iespēja apstrīdēt un pārsūdzēt lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu administratīvā procesa ietvaros nevarot novērst tiesību aizskārumu, kas radīts ar, iespējams, nepamatotu tiesas lēmumu par administratora atcelšanu. Sertifikāta darbības izbeigšanas procedūras ietvaros netiekot pārskatīts tas, vai spēkā stājies tiesas lēmums par administratora atcelšanu ir pamatots. Tātad administratora tiesību aizskārumu radot katrs tiesas lēmums, ar kuru administrators pārkāpuma gadījumā tiek atcelts no pienākumu pildīšanas.

7.3. Administratoru asociācija norāda, ka Maksātnespējas administrācija vai tiesa pēc savas iniciatīvas konstatē pārkāpumus administratora darbībā. Maksātnespējas administrācija pārkāpumus administratora darbībā atzīstot sūdzības vai uzraudzības kārtībā. Tās lēmumu par administratora rīcību vai tiesiskā pienākuma uzlikšanu administratoram pārkāpuma konstatēšanas gadījumā varot pārsūdzēt Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā tiesā, kurā ierosināta attiecīgā maksātnespējas procesa lieta. Savukārt tiesa pārkāpumus administratora darbībā varot atzīt pēc savas iniciatīvas, izskatot pieteikumu vai sūdzību maksātnespējas procesa lietā.

7.4. Praksē jautājums par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu Maksātnespējas likuma 17. panta otrās daļas kārtībā Administratoru asociācijā tiek izskatīts tikai pēc Maksātnespējas administrācijas ierosinājuma. Maksātnespējas administrācijai esot pieejama pilnīga informācija par administratoru atcelšanas gadījumiem. Savukārt Administratoru asociācijai esot tikai ierobežotas iespējas pēc savas iniciatīvas ierosināt jautājumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu Maksātnespējas likuma 17. panta otrās daļas kārtībā, jo tai neesot pieejama pilnīga informācija par gadījumiem, kad tiesa lemj par administratora atcelšanu.

8. Pieaicinātā persona – **Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docente Dr. iur. Daina Ose** – norāda, ka nepastāv Satversmes tiesas likuma 19.² pantā minētie priekšnoteikumi, kas Pieteikuma iesniedzējam ļautu vērsties Satversmes tiesā. Proti, viņš savu aizskarto tiesību aizsardzībai neesot izmantojis visus likumdevēja paredzētos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus.

8.1. Administratoru varot atcelt tiesa pēc savas iniciatīvas, ja tā, izskatot konkrētu jautājumu vai sūdzību maksātnespējas procesa lietā, konstatē, ka administrators neievēro normatīvo aktu prasības vai nepilda tiesas nolēmumu. Šādā gadījumā tiesa, pamatojoties uz lietā iesniegtajiem pierādījumiem, konstatējot administratora darbībā jau pieļauta pārkāpuma faktu.

Tiesas tiesības lemt par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa esot noteiktas ar likumu, un tām esot leģitīms mērķis. Šāds tiesas lēmums esot vērst uz kreditoru interešu aizsardzību un neradot administratoram būtiskas sekas. Savukārt lēmums, ar kuru tiek izbeigta administratora sertifikāta darbība, mainot administratora tiesisko stāvokli. Administratoru asociācijas lēmums, ar kuru tiek izbeigta administratora

sertifikāta darbība, varot būt tikai sistemātiskas normatīvo aktu neievērošanas vai tiesas nolēmumu nepildīšanas rezultāts.

8.2. Pēc D. Oses domām, CPL 363.⁸ panta astotā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) ir samērīga, jo administratora tiesību aizskārums esot mazāks par labumu, ko gūstot sabiedrība no tā, ka maksātnespējas process tiek vadīts likumīgi. Ja tiktu pieļauta tiesas lēmuma pārsūdzība, tad laikā, kamēr nav izlemta blakus sūdzība, administratoram, kas neievēro normatīvo aktu prasības un nepilda tiesas nolēmumus, būtu iespēja joprojām nodarīt kaitējumu kreditoru interesēm.

Savukārt Maksātnespējas likuma 17. panta otrajā daļā norādītajā gadījumā Administratoru asociācijai esot izvēles iespēja. Proti, tā varot izbeigt vai neizbeigt administratora sertifikāta darbību. Pieņemot lēmumu, Administratoru asociācija izvērtējot konkrētā administratora profesionālo darbību noteiktā laika posmā. Ja administrators uzskata, ka lēmums par sertifikāta darbības izbeigšanu nav pietiekami pamatots un tā pieņemšanā nav ievēroti visi būtiskie apstākļi, viņam esot tiesības šo lēmumu apstrīdēt un pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi likumdevējs esot paredzējis atbilstošus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, ko persona var izmantot savu aizskarto tiesību aizsardzībai.

Secinājumu daļa

9. Saeima lūdz izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā, jo Maksātnespējas likuma 175. panta trešā daļa un APL paredzot efektīvus vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, kurus Pieteikuma iesniedzējs nav izmantojis pirms vēršanās Satversmes tiesā.

Ja lietā izteikts lūgums izbeigt tiesvedību, Satversmes tiesa parasti to izlemj visupirms, ja vien šā lēmuma pieņemšanai nav nepieciešams izvērtēt atsevišķus lietas aspektus pēc būtības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 11. – 14. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs, vai pastāv apstākļi, kuru dēļ tiesvedība izskatāmajā lietā būtu izbeidzama.

9.1. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka Satversmes tiesa var izbeigt tiesvedību lietā līdz sprieduma pasludināšanai, ja tā konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst šā likuma 20. panta piektās daļas prasībām.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizskartās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka subsidiaritātes principa ievērošanai nepieciešams izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības, nevis izmantot jebkurus teorētiski iespējamus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas varētu jebkādā veidā attiekties uz pieteikuma iesniedzēja situāciju (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*).

9.2. Lai noskaidrotu, vai Pieteikuma iesniedzējam bija tādas iespējas aizstāvēt savas pamattiesības, kas var tikt uzskatītas par vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas izpratnē, nepieciešams konstatēt, vai Pieteikuma iesniedzēja rīcībā bija tādi tiesību aizsardzības līdzekļi, kuru izmantošanu Satversmes tiesa parasti uzskata par priekšnoteikumu lietas ierosināšanai pēc konstitucionālās sūdzības (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-23-01 14. punktu*).

Saeima uzskata, ka Pieteikuma iesniedzēja tiesības aizskar nevis tiesas lēmumi, ar kuriem viņš tika atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnešpējas procesos, bet gan Administratoru asociācijas lēmums izbeigt administratora sertifikāta darbību. Taču minēto lēmumu Pieteikuma iesniedzējs varot apstrīdēt Maksātnešpējas administrācijā un pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Savukārt Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka viņa tiesību aizskārumu rada CPL 363.⁸ panta astotā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim), kas liedza pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru viņš atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnešpējas procesā.

Atceļot administratoru no maksātnešpējas procesa, viņam tiek liegta iespēja turpināt Maksātnešpējas likumā noteikto administratora pienākumu pildīšanu konkrētajā maksātnešpējas procesā. Vienlaikus administratoram viņam nelabvēlīga tiesas lēmuma gadījumā saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 9. novembra noteikumu Nr. 1038 „Maksātnešpējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnešpējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” 70.4. punktu tiek piešķirti mīnus 30 punkti. Turklāt Maksātnešpējas likuma 17. panta otrā daļa nosaka: ja pēdējo

divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā tiesa par normatīvo aktu pārkāpumiem ir divas reizes atcēlusi administratoru no viņa pienākumu pildīšanas, Administratoru asociācija var pieņemt lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu. No lietas materiāliem gūstams apstiprinājums tam, ka Pieteikuma iesniedzēja sertifikāta darbība tika izbeigta, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 17. panta otro daļu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 37. – 44. lpp.*).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 175. panta trešo daļu Administratoru asociācijas administratīvo aktu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu var apstrīdēt Maksātnespējas administrācijā un savukārt tās lēmums ir pārsūdzams tiesā. Administratoru asociācijas lēmums izbeigt administratora sertifikāta darbību ir administratīvais akts, kura izdošanas lietderība ir apsverama atbilstoši APL 65. panta otrajai daļai. Administratoru asociācija, izvērtējot to, vai ir tiesisks pamats pieņemt lēmumu par sertifikāta darbības izbeigšanu, citastarp noskaidro sertifikāta darbības laikā administratora profesionālajā darbībā pieļauto normatīvo aktu pārkāpumu būtību.

Taču vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmumi par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa netiek pārskatīti. Tātad vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, ar kuriem var apstrīdēt un pārsūdzēt Administratoru asociācijas lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu, nenodrošina iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumu par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa.

Pieteikuma iesniedzējs tika atcelts no maksātnespējas procesiem ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013. gada 29. novembra lēmumu un Aizkraukles rajona tiesas 2014. gada 18. februāra lēmumu. Abi tiesas lēmumi saskaņā ar CPL 363.⁸ panta astoto daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 2008. gada 25. jūnija līdz 2010. gada 31. oktobrim) nav pārsūdzami. Civilprocesa likums neparedz citus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ļautu Pieteikuma iesniedzējam aizstāvēt viņam Satversmes 92. pantā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to nevar piekrist Saeimas viedoklim, ka Pieteikuma iesniedzēja tiesības aizskar Administratoru asociācijas lēmums izbeigt administratora sertifikāta darbību, nevis lēmums, ar kuru administrators atcelts no konkrēta maksātnespējas procesa. Pieteikuma iesniedzēja rīcībā nebija tādu tiesību aizsardzības līdzekļu, ar kuriem viņš Satversmes tiesas likuma 19.² panta izpratnē varētu aizstāvēt Satversmes 92. pantā noteiktās pamattiesības.

Tādējādi Saeimas lūgums izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā ir noraidāms un tiesvedība šajā lietā ir turpināma.

10. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka ar apstrīdēto normu tiek nepamatoti ierobežotas viņam Satversmes 92. pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu. Viņš uzskata, ka likumdevējam vajadzēja nodrošināt administratora tiesības pārsūdzēt augstākā instancē tiesas lēmumu par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa.

Satversmes 92. pants noteic: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.”

Kaut gan konstitucionālajā sūdzībā ietverts prasījums par apstrīdētās normas atbilstību visam Satversmes 92. pantam, Pieteikuma iesniedzēja argumenti attiecas tikai uz apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Tāpēc izvērtējama vienīgi apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka jēdziens „taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Satversmes 92. pants paredz valstij gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt procesuālās normas, atbilstoši kurām tiesa lietas izskatītu kārtībā, kas nodrošinātu šo lietu taisnīgu un objektīvu izspiešanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2001-10-01 secinājumu daļas 2. punktu un 2008. gada 9. maija sprieduma lietā Nr. 2007-24-01 8. punktu*).

Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-04-01 8.2. punktu*). Tajā ietilpst, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības un sacīkstes princips, tiesības tikt uzklautam, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, tiesības uz pārsūdzību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. 2009-93-01 8.3. punktu*).

Tomēr Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un noteikt gan lietu

kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību, tostarp nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Satversmes tiesa, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi sakarā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā noteiktajām tiesībām, arī ir atzinusi, ka valstij ir rīcības brīvība reglamentēt pārsūdzību un tās apjomu saskaņā ar savu tiesību sistēmu (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 2. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-22-01 18.2. punktu*).

Tātad likumdevējs, ievērojot savas rīcības brīvības robežas, kas izriet no Latvijas tiesību sistēmas un valstij saistošiem starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, var noteikt to lietu kategorijas, kurās tiesas nolēmumi nav pārsūdzami.

Līdz ar to Satversmes 92. pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz ikvienas lietas pārsūdzību un izskatīšanu augstākā instancē.

11. Civilprocesa likums noteic, kādā kārtībā un kādā tiesu instancē izšķirami pušu strīdi. Tajā regulēta lietu izskatīšana trijās tiesu instancēs ar pārsūdzību divās instancēs: lietu izskatīšana pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā un kasācijas instances tiesā. Likumdevēja pienākums ir radīt tādus efektīvas un taisnīgas tiesvedības apstākļus (noteikumus), lai strīdi tiktu izšķirti jau pirmajā tiesu instancē (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 13.1. punktu*).

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka Satversmes 92. pants neprasa, lai noteiktu kategoriju lietām civilprocesa ietvaros katrā gadījumā tiktu paredzētas pārsūdzības iespējas augstākas instances tiesā, ja personai ir bijis nodrošināts pienācīgs tiesas process (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-04-01 10.3. punktu*).

Satversmes tiesas praksē iepriekš ir vērtēts Civilprocesa likuma regulējums par to, ka maksātnespējas lietā pieņemtais tiesas spriedums, ar kuru parādnieks pasludināts par maksātnespējīgu, nav pārsūdzams. Satversmes tiesa ir atzinusi: lai izvērtētu, vai Satversmes 92. pants paredz iespēju nolēmumu civillietā pārsūdzēt augstākā tiesu instancē, nepieciešams noskaidrot konkrētās lietu kategorijas raksturu un likumdevēja mērķi, ar kādu konkrētais likums tika pieņemts (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2001-08-01 secinājumu daļas 4. punktu*).

Tātad Satversmes tiesa, lai noteiktu, vai Civilprocesa 363.⁸ panta astotajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) ietvertais tiesas lēmums par administratora atcelšanu ir tāds nolēmums, kura pārsūdzība augstākā instancē būtu nodrošināma atbilstoši Satversmes 92. pantam, noskaidros:

- 1) vai personai tiek nodrošināts taisnīgs tiesas process tās instances tiesā, kas pieņem attiecīgo nolēmumu;
- 2) kāds ir tās lietu kategorijas raksturs, kuras ietvaros tiesas nolēmums tiek pieņemts, un kāds ir likumdevēja mērķis šīs lietu kategorijas regulēšanā.

12. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tiesa, izskatot jautājumu par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa, nenodrošināja taisnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu, jo viņš netika informēts par iespējamību tikt atceltam no maksātnespējas procesa. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējam bijušas liegtas tiesības tikt uzklausiņtam.

Pieteikuma iesniedzējs nav minējis argumentus tam, ka viņa tiesības uz taisnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu būtu aizskartas citā veidā. Tāpēc izskatāmajā lietā izvērtējams tas, vai administratoram bija tiesības tikt uzklausiņtam tās instances tiesā, kas pieņēma lēmumu par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa.

Pieteikuma iesniedzējs tika atcelts no diviem maksātnespējas procesiem pēc Maksātnespējas administrācijas pieteikumiem. Abi maksātnespējas procesi tika uzsākti laikā, kad bija spēkā apstrīdētā norma (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 8. – 14. lpp.*).

Lai noskaidrotu, vai Civilprocesa likums laikā, kad bija spēkā apstrīdētā norma, nodrošināja administratora tiesības tikt uzklausiņtam, Satversmes tiesai jāizvērtē tajā noteiktā kārtība, kādā tiesā bija izskatāms pieteikums par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa.

Saskaņā ar CPL 363.⁸ panta devīto daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) tiesa pieteikumu par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa izskata tiesas sēdē 15 dienu laikā no tā saņemšanas dienas. Uz tiesas sēdi aicināms pieteikuma vai sūdzības iesniedzējs, administrators, parādnieka pārstāvis un citas ieinteresētās personas. Pavēste jāpiegādā CPL 56. pantā noteiktajā kārtībā.

Tātad Civilprocesa likums skaidri reglamentēja kārtību, kādā administrators uzaicināms uz tiesas sēdi, kurā jāizskata pieteikums par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa. Tāpēc nav pamatots Pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka administratoram bijusi liegta iespēja ierasties tiesā, kad tika izskatīts minētais pieteikums, un aizstāvēt savas tiesības.

Pieteikuma iesniedzējs savā pieteikumā apgalvo, ka neesot bijis informēts par 2013. gada 29. novembra tiesas sēdi, kurā tika pieņemts lēmums viņu atcelt no maksātnespējas procesa. Proti, tiesa neesot nosūtījusi pavēsti uz Pieteikuma iesniedzēja prakses vietu, tāpēc viņš nevarējis īstenot savas tiesības tikt uzklausītam (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 3. – 4. lpp.*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tai atbilstoši Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktajai kompetencei nav paredzētas tiesības izvērtēt nedz valsts pārvaldes iestāžu veikto tiesību normu piemērošanu, nedz arī vispārējās jurisdikcijas tiesu nolēmumu tiesiskumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 7. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punktu*). Tāpēc Satversmes tiesa nav tiesīga izvērtēt, vai vispārējās jurisdikcijas tiesa ir pareizi piemērojusi Civilprocesa likuma normas, uzaicinot personu uz tiesas sēdi.

Tātad Civilprocesa likums paredzēja administratora uzaicināšanu uz tiesas sēdi, kurā tiek izskatīts pieteikums par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa, kā arī viņa tiesības tikt uzklausītam.

Līdz ar to likumdevējs bija noteicis kārtību, kas paredzēja administratora tiesības tikt uzklausītam tiesas sēdē un nodrošināja taisnīgu tiesas procesu tās instances tiesā, kas pieņēma lēmumu par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa.

13. Lai noteiktu, vai Civilprocesa 363.⁸ panta astotajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) ietvertais tiesas lēmums par administratora atcelšanu ir tāds nolēmums, kura pārsūdzība augstākā instancē būtu nodrošināma atbilstoši Satversmes 92. pantam, Satversmes tiesa noskaidros, kāds ir tās lietu kategorijas raksturs, kuras ietvaros tiesas nolēmums tiek pieņemts, un kāds ir likumdevēja mērķis šīs lietu kategorijas regulēšanā.

Tiesa, atceļot Pieteikuma iesniedzēju no diviem juridisko personu maksātnespējas procesiem, piemēroja 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likumu, kas zaudēja spēku 2010. gada 1. novembrī (turpmāk – Maksātnespējas

likums) (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 8. – 14. lpp.*). Līdz ar to izskatāmajā lietā noskaidrojams, kāds bija Maksātnespējas likuma mērķis un tiesā izskatāmo maksātnespējas procesa lietu raksturs.

13.1. Maksātnespējas likuma 1. pantā bija noteikts, ka šā likuma mērķis ir veicināt maksātnespējas subjekta maksātnespējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses parādnieka ierobežotas maksātnespējas vai maksātnespējas gadījumā.

Satversmes tiesa savos nolēmumos ir uzsvērusi, ka maksātnespējas process ir vērsts galvenokārt uz kreditoru un parādnieku tiesību aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 9.4. punktu*). Tāpat Satversmes tiesa ir secinājusi, ka viens no līdzekļiem Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanai bija administratora lomas palielināšana salīdzinājumā ar iepriekšējo maksātnespējas regulējumu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 16. punktu*).

Tādējādi Maksātnespējas likuma mērķis bija veicināt parādnieka maksātnespējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses.

13.2. Maksātnespējas procesa lietas, tostarp juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas, atbilstoši CPL 251. panta 11. punktam ir tādas kategorijas lietas, ko tiesa izskata sevišķās tiesāšanas kārtībā.

Pieteikuma iesniedzējs tika divas reizes atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 8. – 14. lpp.*). Laikā, kad bija spēkā apstrīdētā norma, šā maksātnespējas procesa lietu izskatīšanu tiesā regulēja CPL 46.¹ nodaļa „Juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas”, kas ietverta šā likuma sestajā sadaļā “Sevišķā tiesāšanas kārtība”. CPL 46.¹ nodaļas normas citastarp noteica, ka tiesa lemj par administratora iecelšanu un atcelšanu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka maksātnespējas procesa lietas ir specifiskas un atšķiras no vispārējā civilprocesuālajā kārtībā izskatāmajām lietām. Atšķirībā no prasības tiesvedības kārtībā izskatāmajām lietām, maksātnespējas lietās, kuras izskata sevišķās tiesāšanas kārtībā, nav strīda par tiesībām. Maksātnespējas lietā tiesa tikai konstatē, vai ir iestājusies kaut viena no Maksātnespējas likumā noteiktajām parādnieka maksātnespējas pazīmēm (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2001-08-01 secinājumu daļas 3. un 4. punktu*).

Lai sasniegtu Maksātnespējas likuma mērķi, tiesa pēc Maksātnespējas administrācijas ieteikuma iecēla administratoru konkrētam maksātnespējas procesam. Tātad izskatāmajā lietā ir būtiski noskaidrot tiesas ieceltā administratora lomu maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanā.

Administrators ir tiesas iecelta persona, kura pilda valstij nozīmīgas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 19.4. punktu*). Satversmes tiesa ir secinājusi, ka administratora galvenais uzdevums ir nodrošināt maksātnespējas procesa efektivitāti (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 23. februāra sprieduma lietā Nr. 2005-22-01 10.2. punktu*). Arī laikā, kad bija spēkā apstrīdētā norma, Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa noteica, ka administratoram citastarp jānodrošina efektīva un likumīga maksātnespējas procesa norise. Tiesa bija iecēlusi Pieteikuma iesniedzēju konkrētos maksātnespējas procesos, lai viņš nodrošinātu to efektīvu un likumīgu norisi.

Ņemot vērā administratora lomu un pienākumu apjomu maksātnespējas procesā, ir nepieciešams, lai viņam būtu atbilstoša kvalifikācija, zināšanas un pieredze. Tas nodrošina ne vien maksātnespējas procesa netraucētu norisi, bet arī sabiedrības uzticēšanos normatīvā regulējuma efektivitātei. Tādējādi saīsinās maksātnespējas procesa ilgums, samazinās šā procesa izmaksas un palielinās tā ietvaros atgūto līdzekļu apmērs, kas atbilst kreditoru, parādnieka un valsts interesēm, kā arī veicina šo interešu sabalansēšanu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 16. punktu*).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 13. panta pirmajai daļai par administratoru varēja būt rīcībspējīga fiziskā persona: 1) kura sasniegusi 25 gadu vecumu; 2) kura saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi jurista kvalifikāciju vai saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par augstākās akadēmiskās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi zinātnisko grādu; 3) kurai ir vismaz triju gadu darba pieredze specialitātē; 4) kura prot valsts valodu augstākajā līmenī; 5) kura sekmīgi nokārtojusi administratoru eksāmenu; 6) kura ieguvusi administratora sertifikātu.

Līdz ar to likumdevējs, ievērojot maksātnespējas procesa raksturu un administratoram piešķirto pilnvaru apjomu, bija noteicis administratora amatā nepieciešamās kvalifikācijas, zināšanu un pieredzes prasības. Tas veicināja maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi, jo tiesa par konkrētā

maksātnespējas procesa administratoru varēja iecelt tikai tādu personu, kura atbilda likumdevēja noteiktajām prasībām.

Lai tiktu sasniegts Maksātnespējas likumā noteiktais mērķis, Maksātnespējas administrācija uzraudzīja administratora darbību maksātnespējas procesā. Saskaņā ar šā likuma 187. panta otrās daļas 9. punktu Maksātnespējas administrācija bija tiesīga maksātnespējas procesa uzraudzības nodrošināšanai iesniegt tiesā pieteikumu par personas atcelšanu no maksātnespējas procesa administratora pienākumu pildīšanas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 22. panta otrajai daļai tiesa atcēla administratoru, ja: 1) viņš neatbilda Maksātnespējas likumā administratoram izvirzītajām prasībām vai attiecībā uz viņu pastāvēja ierobežojumi administratora pienākumu pildīšanai; 2) viņš neievēroja maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības; 3) viņš nepildīja tiesas nolēmumu; 4) viņš nepildīja Maksātnespējas administrācijas uzlikto tiesisko pienākumu; 5) viņš ļaunprātīgi izmantoja savas pilnvaras; 6) viņš objektīvu apstākļu dēļ nespēja pildīt administratora pienākumus; 7) viņa sertifikāta darbība tika izbeigta vai sertifikāts tika anulēts.

Tiesa, izvērtējot Maksātnespējas administrācijas pieteikumā norādītā administratora pārkāpuma raksturu un ietekmi uz maksātnespējas procesa norisi, bija tiesīga atcelt administratoru no konkrētā maksātnespējas procesa. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 24. panta pirmajai daļai atceltā administratora vietā bija jāieceļ jauns administrators. Maksātnespējas administrācija uzsver, ka jauna administratora iecelšana nodrošināja maksātnespējas procesa nepārtrauktību un Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanu. Ja administratoram būtu iespēja pārsūdzēt lēmumu par viņa atcelšanu, tad tiesvedība turpinātos un varētu tikt apdraudēta maksātnespējas procesa efektivitāte un mērķa sasniegšana (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 1. – 3. lpp.*).

Tiesas lēmums par Pieteikuma iesniedzēja atcelšanu pēc sava rakstura ir procesuāls lēmums, kas liedza viņam turpināt darbību konkrētā maksātnespējas procesā. Taču, ņemot vērā Maksātnespējas likuma mērķi un maksātnespējas procesa lietu kategorijas raksturu, administratoram, kurš atcelts no maksātnespējas procesa uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrajā daļā noteiktajiem pamatiem, nav subjektīvo tiesību turpināt administratora pienākumu pildīšanu konkrētā maksātnespējas procesā.

Lai sasniegtu Maksātnespējas likumā noteikto mērķi, tiesa maksātnespējas procesam iecēla administratoru, kura darbība tiek uzraudzīta valsts noteiktā kārtībā. Konstatējot kādu no Maksātnespējas likuma 22. panta otrajā daļā noteiktajiem atcelšanas pamatiem, tiesa administratoru atcēla no pienākumu pildīšanas konkrētā maksātnespējas procesā. Administratora iecelšanas un atcelšanas regulējums nodrošināja administratora darbības likumību un efektivitāti, sekmējot Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanu.

Līdz ar to maksātnespējas procesa lietas ir sevišķa lietu kategorija.

14. Civilprocesa likuma 363.⁸ panta astotā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) neparedzēja administratoram iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru viņš atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā. Taču administratoram tika nodrošināts taisnīgs tiesas process tās instances tiesā, kas pieņēma lēmumu par viņa atcelšanu. Proti, likumdevējs bija noteicis procesuālu kārtību, kādā administrators uzaicināms uz tiesas sēdi, kurā tika izskatīts jautājums par viņa atcelšanu no maksātnespējas procesa, un administratoram bija iespēja sniegt mutvārdu paskaidrojumus tiesai.

Maksātnespējas procesa lietas ir sevišķa lietu kategorija. Ievērojot Maksātnespējas likuma mērķi, tiesas ieceltajam administratoram bija jāveicina parādnieka maksātnespējas atjaunošana un jāaizsargā kreditoru kopuma intereses. Ja tiesa atzina, ka ir iestājies kāds no Maksātnespējas likuma 22. panta otrajā daļā noteiktajiem atcelšanas pamatiem, tad administrators tika atcelts no konkrētā maksātnespējas procesa. Šāds tiesas lēmums sekmēja Maksātnespējas likuma mērķa sasniegšanu. Savukārt administratoram, kuru tiesa atcēla, nebija subjektīvo tiesību turpināt administratora pienākumu pildīšanu konkrētā maksātnespējas procesā.

Tātad Civilprocesa 363.⁸ panta astotajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) ietvertais tiesas lēmums par administratora atcelšanu nav tāds nolēmums, kura pārsūdzības nodrošināšana būtu likumdevēja pienākums. Tomēr likumdevējs savas rīcības brīvības ietvaros var pieņemt arī tādu normatīvo regulējumu, kas administratoram ļautu pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru viņš atcelts no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā.

Līdz ar to apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Civilprocesa likuma 363.⁸ panta astoto daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim), ciktāl tā attiecas uz maksātnespējas administratora tiesībām pārsūdzēt tiesas lēmumu, ar kuru administrators tiek atcelts no maksātnespējas procesa, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam.

Spridums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spridums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Laviņš